

ANTREPRENORIAT INOVATIV – TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE

RODICA CRUDU¹
ECATERINA BRAD²

Abstract

Innovation and entrepreneurship are considered the main engine of economic development. The innovation process is a key factor for the economic growth. To think innovatively means to come on market with something absolutely new, different from competitors and to obtain success in a very short time. Through this research the authors have proposed to present the notion of „innovative entrepreneurship” and „innovation”. Also the authors identified countries that have implemented clear policies and strategies to promote entrepreneurship through innovation using holistic and linear approach and brought examples of product innovation, process innovation and organizational innovation studying some companies. A special focus on the paper was to analyze how did the innovative entrepreneurial phenomenon could be developed in Republic of Moldova implementing the foreign experience.

Key words: innovation, innovative entrepreneurship, organizational innovation, process innovation, product innovation, holistic approach, linear approach

JEL CLASSIFICATION: O30.

INTRODUCERE

Actualmente, într-o lume în care prevalează tehnologiile informaționale, firmele tind să-și diversifice gama de servicii, pentru a se impune pe piață. Așadar, un rol important îi revine antreprenoriatului, care are un impact considerabil asupra creșterii și dezvoltării economice a unei țări. Statele lumii fac pași concreți, pentru elaborarea politicilor de dezvoltare a antreprenoriatului și asigurarea accesului la inovațiile existente, precum și dezvoltarea unor noi.

Cercetarea respectivă are drept obiective:

- cercetarea noțiunilor de „inovație” și „antreprenoriat inovativ”, consultând literatura de specialitate;
- analiza comparativă a tendințelor în materie de politici pe care le promovează statele lumii în dezvoltarea antreprenoriatului inovativ;
- studierea fenomenului antreprenoriatului inovativ în Republica Moldova prin prisma experienței străine.

ANALIZA NOȚIUNILOR DE INOVAȚIE ȘI ANTREPRENORIAT INOVATIV

În literatura de specialitate se întâlnesc o serie de noțiuni ale inovației și antreprenoriatului inovativ. Kao analizează inovarea drept capacitatea indivizilor, a companiilor și a întregii națiuni de a crea în permanență viitorul dorit, prin aplicarea strategiilor de inovaționale, a creativității, transformării și a leadership – ului [Kao J, 2007, p.43]. Corsi identifică inovația ca un proces de influență ce conduce la o schimbare socială și al cărei efect este respingerea normelor sociale existente și adoptarea unor norme noi [Corsi, 2006, p.13].

Antreprenoriatul inovativ este un tip de antreprenoriat care reformează sau revoluționează modelul de producție prin realizarea unei invenții sau, în general, produce o nouă marfă, identifică o nouă sursă de materie primă, pătrunde pe o nouă piață de desfacere [Schumpeter, 2003].

Antreprenoriatul inovativ reprezintă un termen folosit pentru a descrie inovațiile tehnice și tehnologice noi dezvoltate [Krutilina, 2013].

ABORDAREA HOLISTICĂ ȘI LINEARĂ A STATELOR ÎN DEZVOLTAREA ANTREPRENORIALULUI INOVATIV

Pentru a face o analiză comparativă a diferitor țări vizavi de politicile care se implementează pentru a promova și dezvolta antreprenorialul inovativ, se proiectează state concrete și nivelul de

¹ Rodica CRUDU, dr. conf. univ., Academia de Studii Economice a Moldovei, E-mail: crudu.rodica@ase.md

² Ecaterina BRAD, Academia de Studii Economice a Moldovei. Tel. +37378181587, E-mail: ecaterina.brad.96@inbox.ru

inovații pe care acestea le aplică. Unele au o abordare holistică, altele lineară. Abordarea holistică a inovării reprezintă o inovație totală și colaborativă, condusă de o viziune strategică, care urmărește să constituie un avantaj sustenabil și competitiv. Ea pornește de la faptul că statele lumii implementează politici naționale care, implicit reflectă măsurile care vor fi întreprinse în vederea sporirii inovațiilor, care vor duce la o creștere economică durabilă antreprenorialului. Abordarea liniară a inovației este un model timpuriu conceput pentru a înțelege relația dintre știință și tehnologie [Godin, 2006], adică politicile care se elaborează țin de tehnologii, cercetare, comparativ cu abordarea holistică, care ține de strategii.

În tabelul 1 sunt exemplificate politici naționale ale statelor privind antreprenorialul, care au utilizat abordarea holistică.

Tabelul 1. Exemple de politici naționale ale statelor privind antreprenorialul, 2014

Regiunea	Țara	Politica
Africa	- Ghana, UNCTAD, Cadrul politic al antreprenorialului - Gambia, UNCTAD, Cadrul politic al antreprenorialului	Declarația de politică națională privind antreprenorialul
Europa	- Irlanda, Declarația de politică națională privind antreprenorialul	Strategia națională de antreprenorial
Orientul Mijlociu	- Iordania	Antreprenorialul național și strategia de creștere a IMM, 2014 - 2018
America Latină	- Chile - Republica Dominicană - Columbia - Costa Rica - El Salvador - Honduras - Ecuador, UNCTAD, Cadrul politic al antreprenorialului	Strategia națională de antreprenorial

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor preluate din UNCTAD. Disponibil online la: https://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/ciid29_en.pdf [accesat pe 10.10.2018]

Modelul liniar este încă prezent în Franța, în ceea ce privește sprijinul la cercetarea inovării, dar este în mod progresiv completat de o abordare mai holistică. În Norvegia, de asemenea a existat o abordare lineară, care a fost criticată și substituită cu „sistemul național de inovare” ca o perspectivă mai holistică [Edquist, 2014]. În Norvegia cele mai multe beneficii sunt înregistrate în domeniul inovației ecologice (green innovation). Această țară este una foarte curată și se pronunță pentru ocrotirea sănătății oamenilor și protejarea mediului. Agricultură este un sector important pentru inovare, sectorul agricol este adaptat pentru a asigura aprovizionarea cu alimente și pentru dezvoltarea activității economice bazate pe resurse agricole.

Fiecare din strategiile, politicile implementate își propun în mare măsură să-și aducă aportul substanțial la dezvoltarea antreprenorialului, la crearea unui ecosistem forte pe care să se fundamenteze și să contribuie la dezvoltarea inovațiilor, căci acestea înglobează în sine câteva elemente interdependente, precum: creativitatea, cunoștințele, politicile strategice de dezvoltare, invențiile, cercetarea, aptitudinile, productivitatea, etc..

Strategia la nivel european în domeniul inovațiilor Europa 2020 reprezintă o parte componentă a strategiilor de dezvoltare a Uniunii Europene. Într-o lume aflată în permanentă schimbare, Uniunea Europeană tinde să devină o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Aceste trei priorități se sprijină reciproc și sunt în măsură să ajute Uniunii Europene și statele membre să obțină un nivel cât mai ridicat de ocupare a forței de muncă, de productivitate și de asemenea, de coeziune socială.

În tabelul 2 sunt proiectate prioritățile – cheie, obiectivele principale și inițiativele emblematice pe care le-a stabilit Uniunea Europeană și care urmează să fie implementate până în 2020.

Tabelul 2. Strategia Europa 2020: priorități cheie, obiective principale și inițiative emblematice

	Obiective	Inițiative emblematice
Creștere inteligentă	– 3 % din PIB-ul UE să fie investit în cercetare și dezvoltare; – cota abandonului școlar timpuriu să se reducă sub 10 % și cel puțin 40 % din populația între 30 și 34 de ani trebuie să absolvească ciclul de învățământ terțiar sau studii echivalente;	✓ Uniunea inovării ✓ Tineretul în mișcare ✓ Agenda digitală a UE
Creștere durabilă	– să se reducă cu 20% emisiile de gaz cu efect de seră, în comparație cu nivelul anilor 1990; – să fie majorată cu 20% cota energiei regenerabile în consumul total de energie; – să fie sporită cu 20% eficiența energetică;	✓ <i>O Europă eficientă</i> din punctul de vedere al utilizării resurselor ✓ <i>O politică industrială integrată pentru era globalizării</i>
Creștere incluzivă	– populația între 20 și 64 de ani trebuie să fie angajată în proporție de 75 %; – să fie scoase cel puțin 20 de milioane de persoane din sărăcie și excluziune.	✓ Agenda pentru noi competențe și locuri de muncă ✓ Platforma europeană de combatere a sărăciei și a excluziunii sociale

Sursa: European Commission, Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2010) 2020 final, Brussels, 2010. Available online at: [http://ase.md/files/proiecte/eu2inno/Suport de%20curs Politici Inovationale UE.pdf](http://ase.md/files/proiecte/eu2inno/Suport_de%20curs_Politici_Inovationale_UE.pdf) [accessed on 11.10.2018]

Inovarea este factorul cheie în atingerea tuturor obiectivelor stabilite în strategia Europa 2020 și se regăsește drept mijloc și instrument de realizare a inițiativelor emblematice lansate de Uniunea Europeană.

INSTRUMENTE CARE MĂSOARĂ PERFORMANȚA INOVAȚIONALĂ A UNIUNII EUROPENE

Actualmente există o serie de instrumente eficace pentru măsurarea performanței inovaționale. Drept urmare, se poate face referire la câteva dintre acestea. Așadar, Tabloul de Bord european grupează pe baza a câțiva indicatori folosiți în analiză, statele Uniunii Europene în patru mari categorii, care se prezintă în figura 1.

Conform figurei 1, liderii inovaționali și inovatorii puternici sunt state dezvoltate ca: Danemarca, Finlanda, Germania, Suedia. Inovatorii puternici, și respectiv, Austria, Belgia, Cipru, Franța, Regatul Unit, etc.. În calitate de inovatori moderați, care încearcă să folosească inovații în toate domeniile se remarcă: Croația, Cehia, Grecia, Ungaria, Spania, etc.. România și Bulgaria încheie acest clasament, fiind din categoria inovatorilor modești.

Luând în considerare țările europene din afara Uniunii Europene, Elveția își consolidează poziția sa de lider absolut în materie de inovare, depășind toate statele membre ale Uniunii Europene.

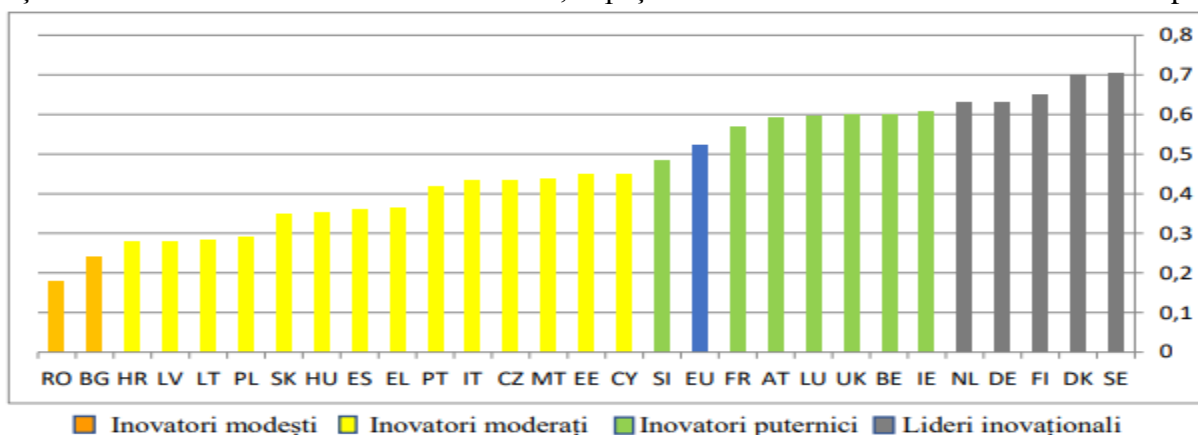

Figura 1. Performanțele statelor Uniunii Europene în materie de inovare

Sursa: European Innovation Scoreboard 2016. Available online at: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e1bc53d-de12-11e6-ad7c-01aa75ed71a1> [accessed on 15.10.2018]

Principalii lideri ai inovării SUA, Japonia și Coreea de Sud domină Uniunea Europeană, înregistrând cu fiecare an o tendință de creștere colosală a inovațiilor, în mod special în ceea ce priveșc indicatorii care evaluează activitatea întreprinderilor (mai ales a ÎMM – catalizatorul inovațiilor), în cheltuieli ale întreprinderilor în domeniul cercetării – dezvoltării, dar și în remarcabilele rezultate educaționale cuantificate prin „procentajul din populație care a absolvit învățământul terțiar”.

Comparativ cu alți parteneri – cheie la nivel internațional, Uniunea Europeană continuă să domine în materie de performanță, Australia și Canada, care înregistrează 62% și, respectiv, 79% din nivelul Uniunii Europene.

Un alt instrument, care măsoară performanțele inovaționale este **Monitorul antreprenoriatului digital**, care are drept obiectiv să prezinte performanța factorilor de activare și gradul de digitalizare a întreprinderilor din Uniunea Europeană. Astfel, în tabelul 3 se evidențiază procentajul companiilor din Uniunea Europeană, care au adoptat tehnologia digitală [Cenderello, 2014].

Tabelul 3. Performanța factorilor de activare și gradul de digitalizare a întreprinderilor din Uniunea Europeană

	Social	Cloud	Big Data Technologies	Mobile solutions
Regatul Unit	34,4 %	31,0 %	14,3 %	37,9 %
Franța	35,2 %	29,4 %	9,5 %	33,4 %
Germania	29,4 %	26,7 %	6,1 %	34,4 %
Italia	31,3 %	16,7 %	4,7 %	17,9 %
Spania	36,4 %	29,4 %	4,3 %	27,1 %

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din sondajul IDC disponibile online: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/8208/> [accesat pe 12.10.2018]

Companiile din cele 5 țări (ancheta IDC) au început călătoria digitalizării. Companiile pe deplin digitale (prin adoptarea celor patru tehnologii digitale) reprezintă o mică parte din piața totală. Ratele adopției digitale variază foarte mult în funcție de dimensiunea companiei. Majoritatea companiilor (cele mai mult din Franța, Spania și Regatul Unit) adoptă medii sociale separate sau tehnologia cloud [Cenderello, 2014].

Inovații europene

Multe dintre companiile arhicunoscute aplică inovații, care de fapt le și garantează succesul și profitul. Câteva dintre ele reflectate în figura 2 au clienți de pe întreg Globul pământesc și oferă servicii la cele mai înalte standarde și calitate, reușind să treacă prin provocările și schimbările care survin pe piață, atât competitivității cât și a altor factori.

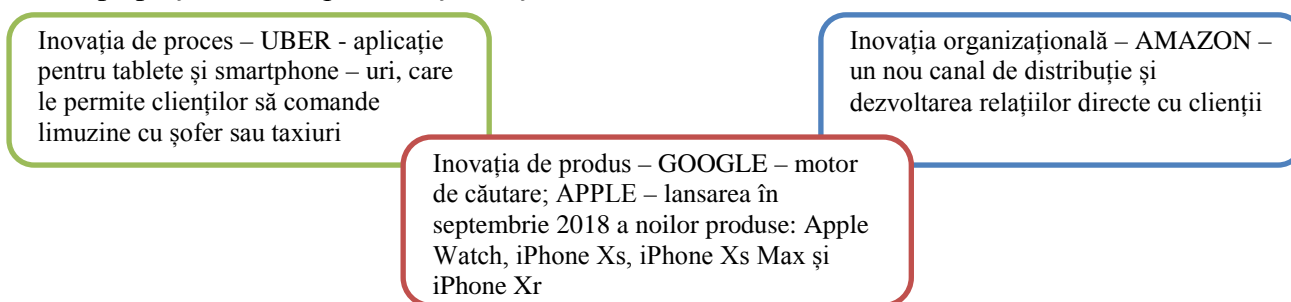

Figura 2. Tipuri de inovații și companii care le aplică

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor preluate de pe Emiral Media disponibile online la <https://www.emiral.ro/blog/de-la-afacere-la-branding-cum-creezi-un-brand/> [accesat pe 12.10.2018]

În urma celor analizate se observă că Uniunea Europeană este un mediu concurențial propice prin implementarea inovațiilor și noilor tehnologii. Companiile au o gândire novatoare, ceea ce le face produsele și serviciile atractive (exemplul Apple sau Uber). De asemenea este de menționat că comparativ cu principalii săi concurenți precum SUA și Japonia investește mai puțin în bazele sale de cunoștințe, cu un decalaj major în domeniul cercetării și dezvoltării. Sectorul Automobile și piese, reprezintă 53 % din C&D [Crușu, 2017].

IMPLEMENTAREA INOVAȚIILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Analizând tendințele în materie de inovație ale Uniunii Europene și anume cum s-au dezvoltat vertiginos companiile utilizând un șir de inovații diferite, se cere de a privi și spre Republica Moldova. Aceasta la capitolul inovații și antreprenoriat inovativ, trebuie să facă pași concreți pentru a se dezvolta. În figura 3 se delimitează câteva sectoare de prioritate inovațională, care se cer valorificate. Biroul Național de Statistică a realizat un studiu amplu vizavi de activitatea de inovare în Republica Moldova pentru perioada anilor 2015 – 2016.

Conform figurei 3, cele mai multe întreprinderi care au aplicat inovațiile sunt localizate în municipiul Chișinău (58 %), în regiunea de Nord (16 %) și în regiunea de Centru (15 %), iar printre regiunile cu cele mai puține inovații se enumeră regiunea de Sud (7 %) și UTA Găgăuzia (3 %).

Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013 – 2020 „Inovații pentru competitivitate” vizează urmărirea ca obiective dezvoltarea tehnologică a întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM), dezvoltarea infrastructurii de suport pentru activitatea inovațională, asigurarea condițiilor de edificare a unei economii bazate pe cunoaștere. Politicile inovaționale definite în prezenta Strategie vor contribui la implementarea noii paradigme de dezvoltare economică, definite în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”. Această paradigmă se bazează pe atragerea investițiilor, dezvoltarea industriilor exportatoare, edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere, inclusiv prin fortificarea activităților de cercetare și dezvoltare, de inovare și transfer tehnologic orientate spre eficiență și competitivitate.

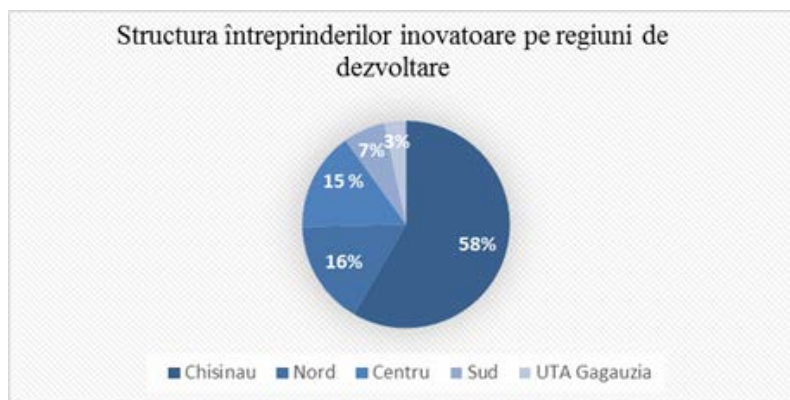

Figura 3. Structura întreprinderilor inovatoare din Republica Moldova pe regiuni de dezvoltare, 2015-2016

Sursa: Biroul Național de Statistică: <http://www.statistica.md/print.php?l=ro&idc=168&id=5882>
[accesat la 12.10.2018]

Se poate de spus că în Republica Moldova s-a încercat implementarea inovațiilor, inspirate mai mult din țările europene. Politicile inovaționale descrise în Strategia inovațională vin să fortifice spiritul antreprenorial și să stimuleze agenții economici sau persoanele fizice să facă ceva nou la ei acasă, fiind posibil doar în măsura în care se studiază piața și nevoile potențialilor consumatori. Așadar, o afacere din Moldova în ceea ce privește antreprenoriatul inovativ este ferma de sturioni din Tiraspol. Un om de afaceri a creat o adevărată comoară – una dintre cele mai mari crescătorii de sturioni din Europa. Caviarul obținut se vinde cu o mie de euro kilogramul și ajunge pe piețe aflate la zeci de mii de kilometri distanță de Moldova. Peștii sunt crescuți la o fermă dotată cu cele mai noi tehnologii și ating mărimea unui om. Afacerea se întinde pe 7 hectare de teren, are 7 hale pentru recircularea apei, creșterea și reproducerea peștelui, bazine cu o capacitate de 30 de tone și laboratoare cu tehnologii de ultimă generație.

O altă afacere este cea din satul Olișcani, raionul Șoldănești. Doi soți au construit o seră de model grecesc, ce le permite să aibă legume proaspete tot anul împrejur. Este o inovație, deoarece au montat un sistem performant de încălzire, ce le permite folosirea serelor pe tot parcursul anului. În plus, proprietarul a ales să plaseze furtunul prin care trece apa fierbinte la suprafața solului. Acest lucru sporește randamentul utilizării energiei termice.

Un aspect important pe care îl iau în considerare statele lumii în desfășurarea activității de antreprenariat este **riscul inovațional**. Astfel, orice produs/ serviciu nou implică un număr mare de riscuri. Însă, în cazul când evaluările au fost făcute corect, rezultatele obținute pot cu mult depăși cele planificate. Implementarea eficientă a funcției inovaționale se realizează prin intermediul aplicării metodelor de stimulare a creativității, așa ca: Brainstorming, Phillips 66, matricea descoperirilor etc. (Stihi, 2010).

CONCLUZIE

Actualmente tot mai mult se pune accent pe desfășurarea antreprenariatului inovativ. Țările din întreaga lume au făcut deja pași concreți la capitolul inovare, creativitate, idei originale, prin aplicarea diferitor politici, strategii și programe inovative. Se delimitează lideri inovativi, adepți ai inovării, lideri modrați și modești printre care și Republica Moldova. În țara noastră fenomenul antreprenariatului inovativ este slab răspândit, în special din lipsă de finanțe. Este posibilă lansarea în acest domeniu, dacă s-ar dori foarte mult și s-ar motiva tinerii, în special absolvenții să se aventureze în inovații, căci inovația înseamnă a aplica tot ce ai creativ în practică. Și Republica Moldova s-ar putea alinia treptat țărilor europene, promovând idei originale și valorificând la maxim potențialul creativ, căci într-un oarecare mod se cultivă cumva spiritul antreprenorial undeva în conștiința fiecăruia.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Annual Report, Innovation Norway, 2014. Available online at: <https://www.innovasjon Norge.no/contentassets/091d851cce3945b393e8eb01a7e1bc53/innovation-norway-annual-report--2014-in-english.pdf> (accessed on 12.10.2018)
2. Cenderello, A., Digital Entrepreneurship Monitor, Brussels, 5 December, 2014, 14 p.. Available online at: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/8208/> (accessed on 12.10.2018)
3. Corsi, P., Innovation Engineering. The power of intangible networks, ISTE Ltd 2006- London. Available online at: <http://www.seap.usv.ro/annals/ojs/index.php/annals/article/viewFile/332/342> (accessed on 10.10.2018)
4. Crudu, R., Politici inovaționale ale Uniunii Europene. Suport de curs. Ch: ASEM, 2017, 9,60 c.a., ISBN 978-9975-75-865-9, 103 p. Disponibil online la: <http://ase.md/files/proiecte/eu2inno/Suport de%20curs Politici Inovationale UE.pdf> (accesat la 11.10.2018)
5. Emiral Media. Available online at: <https://www.emiral.ro/blog/de-la-afacere-la-branding-cum-creezi-un-brand/> (accessed on 12.10.2018)
6. European Commission, Europe 2020 — A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2010) 2020 final, Brussels, 2010. Available online at: <http://ase.md/files/proiecte/eu2inno/Suport de%20curs Politici Inovationale UE.pdf> (accessed on 11.10.2018)
7. European Innovation Scoreboard 2016. Available online at: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e1bc53d-de12-11e6-ad7c-01aa75ed71a1> (accessed on 15.10.2018)
8. Edquist, Ch. , Striving Towards a Holistic Innovation Policy in European Countries – But Linearity Still Prevails. Available online at: https://charlesedquist.files.wordpress.com/2014/11/step-2014-v5-no2_01.pdf (accesat la 11.10.2018)
9. Godin B., "The Linear Model of Innovation: The Historical Construction of an Analytical Framework". Science, Technology, & Human Values, 2006, (6): 639–667. Available online at: https://en.wikipedia.org/wiki/Linear_model_of_innovation (accessed on 10.10.2018)
10. Kao, J., Innovation Nation: How America is losing its innovation edge, why it matters, and what we can do to get it back, New York NY10020, 2007, ISBN – 13: 978 – 1 – 4165 – 3268 – 2, 297 p.. Available online at: <https://www.amazon.com/Innovation-Nation-America-Losing-Matters/dp/1416532684> (accessed on 11.10.2018)
11. Schumpeter, J.A., Capitalism, Socialism & Democracy, London and New York, 2003, ISBN 0 -203 – 20205-8, 433 p.. Available online at: https://www.researchgate.net/publication/256060978_Schumpeter's_View_on_Innovation_and_Entrepreneurship (accessed on 11.10.2018)
12. Sondajul IDC. Disponibil online: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/8208/> (accesat pe 12.10.2018)
13. Stih, L., Managementul riscurilor în afaceri, Editura ASEM, ISBN 978 – 9975 – 75 – 539 – 9, 222 p.. Disponibil online la: <https://ru.scribd.com/doc/121682004/Managementul-riscurilor-in-afaceri> (accesat la 10.10.2018)
14. Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013 – 2020 „Inovații pentru competitivitate” aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 952 din 27 noiembrie 2013 (accesat la 12.10.2018)
15. Structura întreprinderilor inovatoare din Republica Moldova pe regiuni de dezvoltare, 2015 – 2016 <http://www.statistica.md/print.php?l=ro&id=168&id=5882> (accesat la 12.10.2018)
16. UNCTAD. Disponibil online: https://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/ciid29_en.pdf (accesat pe 10.10.2018)
17. Крутилина, С.Ф. Инновационное предпринимательство // Современные научные исследования и инновации. 2013. № 5. доступно в Интернете по адресу <http://web.snauka.ru/issues/2013/05/> (accesat la 10.10.2018)